

soparčne berloge, jo daš v gnoji stati, da ima na cente blata po bedrih, in jo pretepaš, da se Bogu smili!

Razdelitev pašnikov je tedaj ena prvih potreb tudi na Notrajskem. Z razdelitvijo pašnikov se bo pridobilo veliko rodovitnega sveta, ako se bo predelal v polje ali senožeti. Kaj pa storiti, da se to brez odlaganja hitro doverši? (Dalje sledi.)

Gospodarske skušnje.

(Zeliše, ki se imenuje pasji jezik), je nek podganam tako zoperno, da jih hitro (v enem dnevu) prežene, ako se pomeče semtertje po tistih krajih, kjer jih je kaj. Zeliše to raste po travnikih in ob grabnih, pa kmali v začetku poletja se mora nabirati, dokler je naj bolj močno. Stebliča pasjega jezika se zmečkajo in potem pomečejo tje, kjer so podgane. Treba pa, da gospodar tudi sosedu to pové, da tudi on tako naredí, ker sicer bo on dobil vse te goste v svojo hišo, ki jih je pasji jezik pregnal iz njegove.

(A. L. u. F. Z.)

(Kuhani polenovki (Stokfisch) se prav lahko vés duh vzame), ako se v vodo, kjer se polenovka kuha, dene živega oglja, kateremu se je poprej pepél odpihal. V ta namen naj se naravnost iz ognja, kjer se riba kuha, vzame za periše oglja (če se je kuha, postavimo, za eno družino), naj se mu pepél odpiše, potem pa živo verže v vodo, v kateri se polenovka kuha; le na to je gledati, da oglje ne gori več s plamenom. Ker oglje plava verh vode, se lahko posname s posnemavko, preden kuharica kuhano ribo na mizo dá.

(Das Neueste u. Nützl. f. H. u. L.)

Popotni spominki.

Dva dni v Goratanu. (Dalje.)

Kmali se mi je zdaj na visoki gori na levo posvetila romarska cerkev Marije na Višarjih, ktero mi je dozdej še hrib zakrival, pred manoj v dolini pa na stranč velike ceste slovenska farna vas Žabnice. Mudil se v Žabnicah nisem, pa vidil sem memo gredé lepe hiše in pred njimi mnogo vozov in lesnine razne baže, kar mi je spričevalo, da prebivavci se pečajo s kupčijo, vožnjo in odposiljanjem blaga. So pa tudi Žabnice velik (štejejo okoli 180, večidel zidanih hiš) in od nekdanj imeniten kraj, zakaj mnogo tukaj in v bližnji okolici izkopanih starin nedvomljivo spričuje nekdanjo obširno rimsko naselbino; tudi so bile one razun avstrijsko-francozke vojske že v 14. in 15. veku priča kervavih bojov med Nemci in Lahi.

Unkraj Žabnic se mi je na levo čedalje bolj odpirala divja Ovčja dolina, omejena proti jugu od golih pečin sterme Višjegore in Nabois-a, proti izhodu od Višarske gore, proti zapadu pa od Črnega verha in Poldnika. V to dolino pelje tesna steza iz Talijanskega. Leta 1809, 14. maja jo je bil po nji primahal 22. francoski pešni polk in je hotel naše pri Naborjeti od zadej zajeti. Brezskerbno je počival v skriti dolini, našim pa, ki so krog Terbiža bili, naznanijo to žabniški pastirji. Urno jo mahnejo eni od zad čez Višarje, eni pa od spred, in v hipu je bilo sovražno kerdelo deloma ujeto, deloma pa posekano in uničeno.

Na iztoku Ovčje doline, kamor sem kmali priderčal, stojí na levo ceste na precej visokem, okroglem in prostostojećem gričku neko zapuščeno obzidje. Mislil sem, da to je razvalina kake stare terdnjave, pa moj voznac, priprost nemšk fantalin, mi ni vedel od tega nič povedati. Še le pozneje sem zvedel, da se je hotla na ta griček pred malo leti postaviti okrogla terdnjavica, tako zvani Maksimilijanov stolp. Zakaj se je to opustilo, ne vém; berž ko ne je v vojniškem oziru griček nekoliko preveč oddaljen od ceste, in bi je ne varoval dovolj navalov kakega sovražnika. — Dolina, akoravno je, posebno na levo od deleč kazala sterme skalnate gore, je bila dozdej ob cesti vendar prijazna in precej odperta, odslej pa se mi je stisnila in bila je vedno bolj gola in divja. Na obeh straneh molijo gole skalnate stene

navkreber, da je le prostor za cesto in bistro Belo, ki kaj kratkočasno poleg poti po belem prođu šumlja.

Kmali potem, ko se dolina nekoliko na desno okrene, se mi je pokazala druga slovenska farna vas te doline, Ukve. Stisnjena je v divjelepo dolinico na desno, od ktere tudi mali potočič priteče.

Zapustivši Ukve se mi je naravnost pred manoj čedalje bolj kazal kamniti homec Talavaj, ki vsred dvéh visocih gorá, Verhčela in Goligoš-a, od ktere slednega se je tudi po mnenji znajdenih naravoslovcev Talavaj odkrehnil, ravno v sredi ozke dolinice stojí. Na njega temenu ponosno vladajo nove naborjetske terdnjave, ki so se mi, kolikor bližej sem bil, toliko različniše kazale. Vravnané so že od te strani tako, da vés čas od Ukev doli žugajo s topovi sovražniku, ki bi se jim utegnil bližati. Cesta se vije, ko do grička pride, tik njegovega podnožja na levo pod stermim skalovjem, znad ktere visoko zidovje s puškarnicami vsakemu neprijatlu s smertjo pretí, in ko okoli njega pripelja, se pokažejo še le prave terdnjave, ki dolino deleč doli s svojimi baterijami strahujejo. Vés sem bil na tem mestu nekako sam iz sebe; nisem vedel, ali bi bil gledal gori na terdnjave, ali doli na stari in sloveči terg Naborjet, ktere mi je dozdej homec zakrival. — Tudi mojemu voznacu se je bila zdaj vez njegovega jezika odvezala; pokazal mi je spominek, stoječi v kotičku na desno pod terdnjavo z besedami: „dort ist ein Hauptmann gestorben“. Akoravno sem od tega spominka že poprej nekaj vedil, bi ga bil vendar o toliki tukajšni mnogoverstnosti kmali prezerl. Da sem zdaj koj voz ustaviti dal, mi menda ni treba praviti. Spominek ta je res orjašk, prav primerjen slavni smerti tukaj padlih. Lepa, z drobnimi belimi kamnički posuta pot pelje tje do njega. Postavljen je na zelen homec, pred katerim so na polokrog verbe nasajene. Močno podnožje nosi iz belega granita orjaško piramido, na kateri je vdolbljen nemški napis: „Zur Erinnerung an den Heldentod des k. k. Ingenieur-Hauptmannes Friedrich Hensel am XVII. Mai MDCCCIX und der mit ihm gefallenen Kampfgenossen. Kaiser Ferdinand I.“ — ali po slovensko: „V spomin junaške smerti c. k. stotnika inženirja Miroslava Henzel-a dan 17. maja 1809 in z njim padlih bojnih tovaršev (postavil) cesar Ferdinand I.“

Pod tem napisom leži na zgoraj omenjenem podnožji piramide iz grodeljna (sirovega železa) vlti oroslan, ki zlomljeno sulico v persih umirajoč naslanja glavo na sprednjo desno tace, ktera na škitu počiva.

Ako te, dragi bravec, o junaški smerti teh, katerim je hvaležni vladar ta spominek postaviti dal, kaj več zvediti mika, pomudi in vsedi se z manoj na podnožje spominka, in slušaj, kaj nam o tem zgodovina, ona neumerljiva mati in čuvarnica vsih slavnih pozemeljskih del, naznanuje. (Dalje sledi.)

Slovensko slovstvo.

Drobtince za novo leto 1856. Učiteljem in učencem, staršem in otrokom v poduk in kratek čas.

Na svetlo dal Mihael Stojan, braslovški dehan. V Celovcu natisnil in na prodaj ima Janez Leon. XI. leto.

Že ima menda vsak letošnje „Drobtince“ v rokah, komur je mar za duševni in svetni napredek slovenskega naroda in za slovstvo, ki oni napredek namerava, in vémo, da je vesel, da jih ima in da jih priporoča svojim ljudem. Radostne se tudi „Novice“ vstopijo v versto iskrenih priporočnikov, ker lahko je hvaliti, kar je hvale vredno. Slavnoznani pisatelj slovenski, prečastiti dekan braslovški gosp. Mihael Stojan, ki so prevzeli vredništvo letošnjega tečaja in tudi prihodnjih „Drobtinc“, so z dušo in telesom se udali svojemu poslu, in lepo doveršili delo; ne moremo njih zaslug vredniše zaznamovati, kakor da rečemo, da so v vsem stopili v stopnjo slavnih svojih prednikov-vrednikov. Naravnava in obravnava sostavkov je vsa v duhu, po katerem se

od prvega začetka „Drobtince“ odlikujejo, in v jeziku, kteremu se vidi, da si prizadeva čedalje bolj doseči čisto, pa gladko in lahko razumevno slovenščino. Veseli pa tudi vidimo, da pet in trideset pisateljev je polajšalo gosp. vredniku težavno delo, in da tedaj naš lanski glas ni bil glas upijočega v pušavi. Lepo gradivo vsake verste za poduk in kratek čas so mu nanegli verli možaki, spoznavši, da domače naše slovstvo le tedaj veselo klije, ako pomagamo vsi in delamo vsi — v občni prid in občno slavo.

So tedaj po takem „Drobtince“ spet na terdnih nogah, ker se nadjamo, da marsikteri slavnoznani pisatelj, čigar ime še pogrešamo v letošnjem tečaju, bo podaril za prihodnje leto kako drobtinico „Drobtincam“. Za „Drobtince“ pa kaj pripravnega pisati, ravno ni težavno, ker šestero različnih predalov imajo; ako ni kosček za ta, je pa za uni razdelek. „Variatio delectat“, ali po slovensko „če je bolj pisano, lepše je“, je določno izgovorjeno pravilo „Drobtinc“. Tudi kdor rad poje, ga vabi „gerlica“ v gostje, ktera ne gleda toliko na pesniško opravo kakor na zapopadek „Drobtincam“ primeren. Akoravno se častiti gosp. vrednik priporoča v „predgovoru“, naj bi se mu za nekatere oddelke poslalo več spisov, gotovo s tem ne terdi, da jih ima za druge že odveč; priporoča se za spise iz vseh predalov prosi le za nekatere še posebno. To je že vredniška šega. Ker pa je nekteri pisatelj tako tanke preje, da je berž razžaljen, ako se mu vsaka njegova verstica ne natisne, naj bi gosp. vrednika poprej poprašal: ali ga je volja vzeti v „Drobtince“ to in to? Tako bo obema prav in brez vse zamere.

Kakor tedaj eni delajo za „Drobtince“, naj drugi jih kupujejo in jih priporočajo znancem in prijateljem, da se tako vsak po svojem udeležuje domoljubja. Kar se bo čez tiskarske stroške letos skupilo iz „Drobtinc“, pride matici društva sv. Mahora na dobro. Želeti je, da bi bilo skupilo obilo, in to toliko obilniše, ker „Drobtince“ so po naših mislih prav za prav bukve, ki se v vsem ujemajo z namenom tega društva. Da bi le še prav nizka cena „Drobtincam“ odperala pot med ljudstvo po vsem Slovenskem! Goldinar za 20 pol in dve podobi je res malo dnarja, — pa gledé na kupovavce, kterim bi posebno radi tisuč in tisuč iztisov posilili v roke, je goldinar vendar veliko dnarja. Kaj, ko bi se mile naše „Drobtince“ mogle izdajati v manjših zvezkih pa dvakrat na leto? Gosp. vredniku bi se moglo, kakor dozda, gradiva poslati za celo leto na enkrat; on bi vredil celo tvorino v predalčike na dvoje, knjižice bi bile dvoje in dober kup vsake. Podobšine naj se le v kamen ali les režejo — saj tudi letošnja podoba ni slaba — da bode le cena nizka.

Pa vernimo se še za trenutek k letošnjim „Drobtincam“ nazaj. Natis je prav ličen in vse hvale vreden. Da ni brez tiskarnih pogreškov, se nihče ne bo čudil, kdor je imel kdaj z natiskovanjem kakih bukev opraviti. Manjših pogreškov ne omenimo, ker si jih bravec sam lahko popravi; le sledeče povémo v popravilo, tako, kakor so nam „Drobtince“ s pripisanimi dostavki iz rok častitega gosp. vrednika došle.

V predgovoru na strani IV. je po besedah „temu tečaju se bo poznalo, da se je vredništvo premenilo“, izostalo sledeče: „kar namreč zadeva primerno razstavo in obravnavo toliko dobrega blaga“. Le tako se uni stavek razumljivo ujema s sledečim: „upam pa s prihodnjim“ itd.

Na strani 120, ker stoji: „Starim se podobi palica: „je izostalo: „Preljuba moja, oče in mati! mi otroci vama hočemo krepka palica biti, vaju po dolžnosti podpirati in vama starost po moči polajševati“.

Kratkočasno berilo.

(Neprestrašeni Kórenci.) Solnce je šlo za goro. Tihoten mrak sladko objema milodrago kórenško dolino, kar prihropi stari Vanzár z Mucne gore kričeč po celi vasi:

„Ala, maži, zej pa le vkup, če hočete, da nam na boja šeljme ves zažgale; na Mucne gore speta potepa; zej nam na kaže neč druga, kaker na nje“ *). Hribar, ki je ravno pri mizi „čompe pa zabeljena mešta“ jedel, verže ko vpitje po vasi zasliši, žljico iz roke, popade za puško, jo dere po vasi in kmali spravi kórenške možake na noge. Vsi zdaj v Vanzárja silijo, kakor da bi ga hotli snesti; vsaki hoče vediti, kje da ležeta potepuha. „Pri Ančnjekovem hlevu sta lumpa“. „Tri sto medvedov“ — zavpije Ančnjek — „koj pa če jih je v hlev zlodej nesel, potle je pa moj junec fertek“. Zdaj hoče eden družega prevpiti, eden pravi, naj bi ju počakali, da doli prideta; Hribar pa vès v ognji hoče, da bi kar nadnjo šli. In ker se je še vselej pravega korenjaka skazal, je tudi zdaj njegova obveljala. Zdaj popade vsaki, kar mu pride v roke: eni gnojne vile, drugi motiko, kramp, podajavnik itd., ter se vzdignejo vsi kričé proti Mucni gori. „Šmentaj! maži“ — se oglasi čez nekaj časa rajni Štoljar (Bog mu daj nebesa! sej je že umerl), ki zadej za njimi s kolom krevlja — „veste koj, jest grem pa raji nazaj; me bo vstrelil, bom pa mev“. „Jest pa tudi ne grem“ — reče Škerjanc, ki je zraven Štoljarja koračil. In res, obadva gresta nazaj. Hribar in vsi drugi pa jo mahajo naprej. Blizo verha pridši se začnejo prepirati, kteri naj prvi naprej gré. „Maži, le za mno“ — se zadere Hribar ter skoči s puško naprej. Vsi koračijo za njim. Ko pridejo do omenjenega kraja, kjer imata tolovaja biti, zavpije Hribar že od deleč na vès glas: „Dober večer, maži!“ Pa nobenega glasú ni slišati. V drugo zavpije: „dober večer, maži!“ pa skoči dva koraka naprej. Ali tudi zdaj je bilo vse tiho. Ko tudi na tretji nagovor nič odgovora ni bilo, pa Hribar vstrelí v enega. Al obadva „šeljma“ sta prav pri miru in se ne zmenita za to. To se jim ne zdí po pravici, zato si nobeden ne upa za stopnjo naprej. Hribar se vendar moža pokaže in gré naprej puško pred nosom deržaje, ter še v družega vstrelí — pa tudi ta se ne gane. Zdaj vzame puško pri drobnem koncu ter buti s kopitom ravno tje, kjer je mislil, da je glava; pa namesti da bi se buča, se je kopito puške razcepilo. Zdaj še le pogleda bolj na tanko. „Šencej!“ — zavpije — to sta le dva štorá. In pri ti priči so jeli vsi ložej dihati in se vernejo domú. — Celi Kóren se je v veselji zibal, sprejeti svoje serčne junake. Al ti so bili veseli, da namesto s „šeljmi“ so imeli le s štorovi boj. Se vé da pa se je to še le pozneje zvedilo, ko jih je —ški župan pred se poklical v imenu „Cronauerrattengemeinde“, kakor je ta mož navadno po nemško pisal, čeravno se mu je nemščina toliko podajala kakor zecu boben.

Slavomir.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Vélikega Varadina konec maja. Letina se nam kaže prav dobra. Sadja bo obilo; gosenc ni na nobenem drevesu zagledati; dobrotljiv dež je verte vsega tega merčesa obvaroval, kteri bi bil sicer drevju grozno veliko nadlego delal, zakaj sila veliko je po sadju bilo gosenc zapredenih, gospodarji so pa tukaj kakor pri nas zanikerni, da bi se sami ostudnim požrešnicam v bran stavili. Terta se tudi prav dobro obnaša, sleherna ima prav obilo grojzdícev zastavljenih; če nam Bog kake nesreče ne pošlje, se bo veliko sladke kapljice pridelalo. Kraj je tukaj prav nalaš za vino vstvarjen; ljudém se za dober pridelk na pol toliko ni treba truditi, kakor drugod; terti nič ne gnojé, tudi privezujejo jo le malokje. Tako vkobal obdelanih nogradov človek ne vidi kmali kakor tukaj; pa zemlja in kraj sta taka, da žlahne vina rastejo. Tertna bolezen se tukaj še nikoli ni prikazala, znabiti, da to kaj pomaga, ker so brajde redko nasajene. Nekteri gospodarji imajo nograde z žlahnim drevjem nekoliko zasajene, kar se očém posebno prileže. V Vélikem Varadinu se nogradški delavci ravno tako

*) Zapišem te besede kakor jih tukaj Dolinci govore, namesti: „Alo, možje, zdaj pa le vkup, če hočete, da nam ne bojo tolovaji vaší zažgali; na Mucni gori speta potepuha“. Pis.